

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

rend blijft. Het was opvallend hoe precies en integer White is in het overnemen van het woordgebruik van zijn cliënten; hoe hij zijn emoties laat zien – in een van de gesprekken hilde hij zelf ook even – en op die manier respectvol mee resoneert met de cliënt; hoe consequent hij het externaliseren kan vast-

houden en daarmee onvermoede krachten kan aanspreken bij cliënten én hun naasten, en vooral hoe hij met zijn methode ‘schuld’ bestrijdt en ‘hoop’ genereert.

Lucia van der Sluijs
Hans Bom



Familieopstellingen als werkwijze in de GGZ? Voors en tegens

Studiemiddag georganiseerd door het Kenniscentrum voor Relatieproblematiek De Keerkring te Beilen, 8 december 2005

Aanleiding voor De Keerkring om aandacht te besteden aan familieopstellingen is de grote belangstelling ervoor en de vele vragen die de opstellingen vanuit de reguliere psychotherapie oproepen (zie ook het artikel in *Systeemtherapie* 17.3 door Anke Savenije en de reactie daarop in dit nummer).

Inge Land kwam als eerste aan het woord. Land is psychotherapeut en relatie-gezins-therapeut en werkt, sinds haar kennismaking met deze methode in 1997, met familieopstellingen in haar eigen praktijk te Nijmegen.

Land vertelde over de methode aan de hand van haar eigen ervaringen en werkwijze en liet ons een video zien van een opstelling uitgevoerd door Bert Hellinger. Als belangrijke bijdrage van Hellinger noemde ze de notie dat wanneer er sprake is van een groot trauma in een systeem, de ziel niet meer kan onderscheiden wat van haarzelf is

en wat van de ander. Deze verstrikking moet ontward, anders blijft er een herhaling van de pijn plaatsvinden. Het door de cliënt ervaren probleem is een manier om iemand die uit het systeem dreigt te verdwijnen toch in het systeem te houden. De natuurlijke ordening in een systeem is een ordening door liefde. Liefde moet stromen en kan alleen stromen als ieder zijn plaats krijgt. Niemand mag vergeten worden en niemand mag niet gezien worden. Bij het maken van een opstelling wordt gekeken naar wie er allemaal bij het systeem horen, naar de mensen die door de dood met de familie verbonden zijn (zoals daders en slachtoffers van moord) én wordt de vraag gesteld of er trauma's zijn geweest. De personen worden neergezet door representanten. De gedragingen en ervaringen van de representanten worden gezien als rechtstreeks verbonden met de gerepresenteerde persoon. De representant speelt geen rol, maar laat zien wat de gerepresenteerde persoon voelt en ervaart. Dit is kennis afkomstig uit het 'wetende veld', een begrip verwant aan de morfogenetische velden van Sheldrake. De therapeut kijkt naar de opstelling door de 'focus van' de door de cliënt gestelde vraag en komt zodoende in contact met kennis die kan helpen de verstrikkingen te ontwarren.

Land vertelde 700 á 800 opstellingen gedaan te hebben. Ze heeft een onderzoekje

gedaan onder haar ex-cliënten, waarbij van de 101 respondenten er 77 meldden een duidelijke verbetering te hebben ervaren, 18 rapporteerden dat er niets veranderd was en 6 vertelden dat het hen slechter ging.

Justine van Lawick, psycholoog-psychotherapeut en systeemtherapeut, werkzaam bij het Lorentzhuis te Haarlem, was Lands opponent. Van Lawick zette Hellinger in de traditie van Stierlin, Pessó, Satir en Nagy. Voor het werken met familieopstellingen is veel te zeggen, alleen heeft Hellinger zich ontwikkeld tot, zoals Van Lawick het uitdrukte, een megalomaan. Hellinger wéét, hij is de deskundige, hij kent de waarheid. Er is bij Hellinger geen ruimte voor zoeken, voor onderzoek, voor dialoog, voor de stem van de cliënt. Daarin onderscheidt hij zich van degenen aan wie hij schatplichtig is. Dat is Van Lawicks grote bezwaar tegen Hellinger en zijn methode; zij opteert voor een meer onderzoekende houding.

Hierna volgde een discussie tussen beide inleiders en met de zaal. Het 'weten' c.q. het megalomane van Hellinger was daarin een terugkerend thema. Enerzijds stelde Land dat het haar verbaasde dat Van Lawick daar zoveel moeite mee had. Immers, wanneer een medisch specialist vanuit zijn kennis zegt wat de diagnose is en hoe de behandeling er uit moet zien, neem je dat toch ook aan? Anderzijds vertelde Land – en andere ervaren 'opstellers' in de zaal – dat Hellinger een persoonlijke stijl heeft die zij niet volgen, omdat zij veel meer zoekend werken. Van Lawick werd verweten dat zij te veel ophing aan de stijl van Hellinger, terwijl er evenzoveel stijlen zijn als opstellers. Jammer is dat we ook

nu weer alleen videomateriaal van Hellinger te zien kregen, waarin zijn wetende en stellen-de stijl zeer manifest was. Uit de zaal kwam de opmerking: 'Misschien kan Hellinger wel meer zien en voelen dan mensen met minder ervaring'. Het lijkt mij vanzelfsprekend dat ervaring helpt bij het begrijpen van wat er in een systeem gaande is, maar grote ervaring kan nooit een excuus zijn voor het innemen van een alwetend standpunt.

Een ander thema in de discussie was de vraag of representanten echte kennis hebben (vanuit het 'wetende veld') of dat zij tot inzichten komen vanuit het zich inleven in de rol. Veel getuigenissen kwamen hierbij langs, zowel van mensen die tijdens opstellingen bijzondere ervaringen hadden opgedaan als van mensen die gemerkt hadden tot 'kloppende' ervaringen en inzichten te komen vanuit het zich inleven in een rol tijdens een rollenspel. In de praktijk worden bij een rollenspel de ervaringen van de representanten als mogelijkheden gezien; bij een opstelling worden hun ervaringen als waarheid genomen.

Hoewel de titel anders deed verwachten, is het over de toepasbaarheid en bruikbaarheid van deze methode binnen de GGZ deze middag niet gegaan, op een enkele opmerking uit het publiek na. De 'opstellers' die aan het woord kwamen, leken allen te werken vanuit een eigen praktijk.

Van harte kon ik het eens zijn met het slotwoord van Jan Bout, coördinator behandeling bij De Keerkring, die stelde dat familieopstellingen prima zijn, als men zich bewust blijft van de subjectiviteit.

Lucia van der Sluijs